

GRAMMATICA Woordleer

Zelfstandig naamwoord (<i>zn</i>)		Zelfstandige naamwoorden zijn woorden voor mensen, dieren, planten dingen, gebeurtenissen en gevoelens. Ook (eigen)namen zijn zelfstandige naamwoorden. Er zijn de-woorden (mannelijk of vrouwelijk) en het-woorden (onzijdig).	
Lidwoord (<i>lw</i>)		<i>De</i> en <i>het</i> zijn bepaalde lidwoorden. <i>Een</i> (<i>spreek uit als 'un'</i>) is een onbepaald lidwoord. Een lidwoord hoort bij een zelfstandig naamwoord.	
Bijvoeglijk naamwoord (<i>bn</i>)		Een bijvoeglijk naamwoord geeft een kenmerk of een eigenschap van een zelfstandig naamwoord aan.	
Werkwoorden (<i>zww, hww, kww</i>)		<p>Een werkwoord zegt wat iets of iemand doet. Een werkwoord kun je vervoegen. In een zin met een werkwoordelijk gezegde staat altijd een werkwoord met een duidelijke, vaste betekenis: een <u>zelfstandig werkwoord</u>.</p> <p>Als er meer werkwoorden in de zin staan, komt het zelfstandig werkwoord verderop in de zin te staan. De overige werkwoorden helpen dan om het gezegde te maken. Het zijn <u>hulpwerkwoorden</u>.</p> <p>In een naamwoordelijk gezegde komt altijd een <u>koppelwerkwoord</u> voor: <i>zijn, worden, blijven, blijken, lijken, schijnen, heten, dunken en vóórkomen</i>. Ook bij een naamwoordelijk gezegde kunnen hulpwerkwoorden voorkomen. De werkwoorden en het naamwoordelijk deel vormen het naamwoordelijk gezegde.</p>	
Voornaamwoord (<i>vnw</i>)			
Persoonlijk voornaamwoord duidt iets of iemand aan.		Bezittelijk voornaamwoord geeft aan van wie iets is.	Wederkerend voornaamwoord hoort bij een wederkerend werkwoord.
Als onderwerp: <i>Zij voetballen</i>	Als lijdend voorwerp of meewerkend voorwerp: <i>Ik vertrouw hen niet.</i>	<i>'Is dat jouw zusje?'</i>	<i>'Hij vergist zich'</i>
ik	mij me	mijn m'n	me
jij je u	jou je u	jouw je uw	je zich
hij zij het	hem haar het	zijn haar z'n	zich
wij we	ons	ons onze	ons
jullie	jullie	jullie uw	je
zij ze	hun hen	hun	zich

Vervolg woordleer

Aanwijzend voornaamwoord	Gebruik je als je iets aanwijst: <i>deze, die, dit, dat, zo'n, zulk(e), hetzelfde, dergelijk(e), dezelfde</i> .		
Vragend voornaamwoord	Een vragend voornaamwoord staat meestal aan het begin van een vraagzin: <i>wie, wat, welk(e), wat voor (een)</i> (dit zijn de enige vragende voornaamwoorden! (<i>Hoe</i> en <i>waarom</i> bijvoorbeeld zijn geen vragende voornaamwoorden)		
Betrekkelijk voornaamwoord	Een betrekkelijk voornaamwoord verwijst naar een woord, een zinsdeel of een zin ervóór: <i>die, dat, wat, wie, wiens, wier</i> .		
Wederkerig voornaamwoord	Er is in het Nederlands maar één wederkerig voornaamwoord: <i>elkaar</i> (soms geschreven als <i>mekaar</i> of <i>elkander</i>).		
Onbepaald voornaamwoord	Een onbepaald voornaamwoord wijst iemand of iets aan, maar zegt niet precies over wie of wat het gaat: <i>iemand, niemand, (een) zekere, wat, het, iets, niets, iedereen, men, menigeen, een of ander, alles, ieder(e), elk, menig(e)</i> . Het is onbepaald voornaamwoord als het nergens naar verwijst maar tijd, weer of sfeer aangeeft. Voorbeelden: Het is acht uur. Het regent. Het is gezellig.		
Voorzetsel (vz)	Een voorzetsel geeft vaak plaats, tijd of reden aan. Plaats: <i>bij, in, op, naast</i> . Tijd: <i>gedurende, onder, tijdens</i> . Reden: <i>vanwege, wegens, om, door</i> .		
Telwoord (<i>telw</i>)	Hoofdtelwoord	<u>Bepaald</u> (noemt een precies aantal): <i>zes, vijftien, drievijfde</i>	<u>Onbepaald</u> (geeft een onduidelijk aantal aan): <i>veel, enkele, sommige, weinig, verscheidene, alle</i>
	Rangtelwoord	<u>Bepaald</u> (noemt een precieze plaats in een rij): <i>eerste, zesde, vijftiende</i>	<u>Onbepaald</u> (geeft een onduidelijk plaats in een rij aan): <i>laatste, middelste, zoveelste</i>
Bijwoord (<i>bijw</i>)	Een bijwoord kan van alles aangeven. Een tijdstip (<i>morgen</i>), een plaats (<i>ergens</i>), een tegenstelling (<i>daartegenover</i>), een reden (<i>daarom</i>), zekerheid (<i>absoluut</i>), onzekerheid (<i>misschien</i>), ontkenning (<i>nimmer</i>) en sommige vraagwoorden zijn ook bijwoorden (bijv. <i>waarover, waarheen, waarom, hoe</i>).		
Voegwoord (<i>voegw</i>)	Voegwoorden verbinden woorden, woordgroepen en zinnen met elkaar en drukken ook het verband daartussen uit. Nevenschikkende voegwoorden verbinden twee gelijkwaardige delen: hoofdzinnen, twee bijzinnen van hetzelfde niveau, twee woordgroepen of twee woorden (<i>dus, en, maar, want</i>). Onderschikkende voegwoorden verbinden twee ongelijkwaardige delen: een hoofdzin met een bijzin (<i>omdat, zodat, wanneer, als, hoewel, indien</i>).		

Zinsleer

Woorden die altijd in dezelfde volgorde naast elkaar blijven staan, vormen samen een zinsdeel. Vóór de persoonsvorm staat altijd maar één zinsdeel. Woorden die samen voor de persoonsvorm kunnen staan, vormen dus één zinsdeel.

Persoonsvorm (<i>pv</i>)	De persoonsvorm is een vorm van het werkwoord. Een van de werkwoorden in de zin is de persoonsvorm. Om te bepalen welk werkwoord de persoonsvorm is, zet je de zin in een andere tijd; verleden tijd of tegenwoordige tijd. Het werkwoord dat verandert, is de persoonsvorm.
Onderwerp (<i>ow</i>)	Het onderwerp is een zinsdeel. Vrijwel elke zin heeft een onderwerp. Om het onderwerp te vinden stel je de vraag: <i>wie/wat + persoonsvorm?</i>
Gezegde (<i>wg of ng</i>)	Het <u>werkwoordelijke gezegde</u> bestaat uit de persoonsvorm plus de andere werkwoorden uit de zin. Het werkwoordelijk gezegde zegt wat het onderwerp 'doet' of overkomt. Kortom: alle werkwoorden in de zin. Het <u>naamwoordelijk gezegde</u> bestaat uit een werkwoordelijk deel en een naamwoordelijk deel. Het werkwoordelijk deel bestaat uit alle werkwoorden uit de zin. Eén van deze werkwoorden is een koppelwerkwoord: <i>zijn, worden, blijven, blijken, lijken, schijnen, heten, dunken, vóórkomen</i> . Het naamwoordelijk deel noemt een kenmerk of eigenschap van het onderwerp. Let op: in een zin met een naamwoordelijk gezegde zit nooit een lijdend voorwerp. (zie ook het schema: NG of WG?)
Lijdend voorwerp (<i>lv</i>)	Om het lijdend voorwerp te vinden, zoek je eerst het onderwerp en het gezegde. Dan stel je de vraag: <i>Wie(Wat)+ gezegde + onderwerp?</i> Niet in iedere zin staat een lijdend voorwerp. Een lijdend voorwerp begint nooit met een voorzetsel.
Meewerkend voorwerp (<i>mv</i>)	Om het meewerkend voorwerp te vinden, stel je de vraag: <i>Aan (of voor) wie + gezegde+ onderwerp+lijdend voorwerp?</i> Het meewerkend voorwerp kan beginnen met 'aan'(of voor). Als het niet met 'aan' begint kun je 'aan' ervoor zetten. Als <i>aan</i> in de zin staat moet je het weg kunnen laten. Soms moet je daarvoor de zin een beetje veranderen. Niet in iedere zin staat een meewerkend voorwerp.
Voorzetselvoorwerp (<i>vzv</i>)	Sommige werkwoorden hebben een vast voorzetsel bij zich (twijfelen <i>aan</i> , rekenen <i>op</i>). 1. Noteer persoonsvorm, onderwerp en gezegde. 2. Kijk of er een werkwoord is met een vast voorzetsel. Het voorzetsel kan je niet vervangen door een ander voorzetsel. 3. Het zinsdeel dat begint met het vaste voorzetsel is een voorzetselvoorwerp.

Bijwoordelijke bepaling (<i>bwb</i>)	De bijwoordelijke bepaling geeft plaats, tijd, reden, oorzaak, hoeveelheid of ontkenning aan. Een bijwoordelijke bepaling geeft antwoord op vragen als: <i>Waar? Wanneer? Waarvandaan? Waarheen? Waarom? Waardoor?</i> Ook deze vraagwoorden zelf zijn in een zin bijwoordelijke bepaling. Ook woorden als <i>zeker, misschien, absoluut, wel en niet</i> zijn bijwoordelijke bepalingen. Een bijwoordelijke bepaling is een zinsdeel dat overblijft als alle zinsdelen zijn benoemd. Soms bevat een zin geen bijwoordelijke bepaling, soms één, soms meer dan één.
--	---